

неспоходен от любовта, лишен от приятелство и духовна близост, опиянен от „тъжно спокойствие“. Със своята печал и душевно уединение му въздейства и самата Елена. Тъга, тъга и само тъга излъчва всичко наоколо - цялата унила атмосфера на военновременния живот, градската обстановка, човешкия бит, природните състояния. И тя е надвиснала над хората като самата съдба. А „човеку трябва топлина“.

Във философията на Ницше на благородството е отредено основно място. То го занимава особено много и постоянно. Според него то може да се изрази в необикновена страст, в някаква особена лудост, в небивали жертвоприношения, в „смелост без претенции за почест...“. Може да си позволи и „превъзмогването на морала“ до аморалност. Точно така се проявява благородството на д-р Бенц, което е негова главна черта - налага се на вниманието още при първата ни среща с героя и се задейства в най-критичните ситуации на живота му.

В „Поручик Бенц“ се отразява и едно друго разбиране на философа Ницше - противопоставянето на индивидуалната и обществената норма, на „искам“ и „трябва“. Два принципа си оспорват правото в неговата етика: бъди това, което си, следвай себе си и бъди това, което трябва да бъдеш. Първият от тях е представен и защитен от Елена. Тази героиня е така последователно вярна на себе си, че всички я приемат, дори и когато я укоряват или осъждат. Поручик Бенц е изграден отначало докрай върху конфронтацията между тези две начала. Той е високочувствителна, но и високоморална и волева личност. Лицето му е „твърдо, упорито и неотстъпчиво, но със странно нежни и мечтателни сини очи“. Така героят отговаря на изискването на Ницше: „човек трябва да има хаос в себе си, за да роди танцуваща звезда“. „Бенцовият път - пише авторът - вървеше между две бездни - между отровното блаженство да притежава Елена и непоносимата възможност да живее без нея. Нищо не можеше да измени този път.“ Тя носи на Бенц „блаженство и морален ужас“. Бенц се бои от Елена и същевременно неудържимо се стреми към нея. Това е неговият сладък ужас. Раздвоението му е едновременно „мъчително и сладостно“. Душевната борба „за и против“ не го напуска нито за миг и лъкатуши през множество перипетии. Още в първите моменти на сладостно зараждащата се близост с нея, Бенц чувства напрежението на „смътна неувереност в щастието си“. Авторът следи с големи подробности и последователност вътрешното противоборство между влечението и интуицията за гибелния път, по който то го води. Анализира пагубните сили, които определят постъпките на младия мъж, колебанията му, многобройните му